

ZASADY KONSTRUOWANIA OPRACOWAŃ ANALITYCZNYCH – PORÓWNAWCZYCH Z ZAKRESU PEDAGOGIKI

(Wytyczne i wskazówki)

Przedmiot studiów:

1. metodologia badań;
2. diagnostyka psychopedagogiczna;
3. teoria i metodyka kształcenia integrującego;
4. projektowanie dydaktyczne.

Nauczyciel prowadzący: *prof. dr hab. Jan Grzesiak*

Temat opracowania – zadanie:

Dokonać analizy porównawczej treści 2 - 3 publikacji (lub ich fragmentów) dotyczących tego samego zagadnienia w aspekcie merytorycznym i metodologicznym (z uwzględnieniem struktury i układu opracowania).

1. WSKAZÓWKI DOTYCZĄCE OPRACOWANIA ANALITYCZNEGO

Analiza porównawcza winna uwzględniać całość ujęcia zagadnienia przez wybranych (2 – 3) autorów i nie powinna ograniczać się do rozpatrywania publikacji każdej oddzielnie z danego punktu widzenia. Dwie płaszczyzny treści publikacji, na którą będziemy zwracać uwagę – merytoryczna i metodologiczna – są ze sobą związane. Jednakże należy je wyodrębnić w celu dokonania gruntownej analizy lektur oraz wyrażenia o nich własnego sądu.

Analizując lektury od strony merytorycznej należy przede wszystkim:

- a) zwrócić uwagę na terminologię, którą się posługują autorzy (w tym na treść i zakres każdego z podstawowych terminów (czy też grupy pojęć) związanych z tematem pracy; podkreślić zauważone wzajemne relacje między pojęciami (nadrzędności – podrzędności),
- b) dokonać selekcji treści wiążących się z tematem (celem) opracowania,
- c) ustalić, jakie kwestie wchodzące w zakres tematu porusza każdy z autorów,
- d) wyodrębnić sądy i twierdzenia autorów dotyczące analizowanych zagadnień.

Analizując publikacje pod względem metodologicznym, należy zwrócić uwagę na sposób, w jaki dany autor doszedł do swoich sądów oraz na to czy i w jaki sposób je uzasadnia.

Ze względu na specyfikę i złożoność podejścia metodologicznego do obranego zagadnienia można ograniczyć się do wybranych przez siebie aspektów metodologicznych porównywanych publikacji. Mogą ewentualnie wystąpić takie publikacje, w których strona metodologiczna nie będzie poruszana (w takim przypadku należy to wyraźnie zaakcentować w toku analizy i ten fakt poddać ewaluacji).

Należy zaakcentować charakter porównywanych prac. Ze względu na punkt wyjścia dla toku rozumowania autorów oraz ze względu na stopień ogólności ich stwierdzeń można by mówić o publikacjach teoretycznych, publikacjach opartych na badaniach empirycznych czy też o pracach opartych na spostrzeżeniach i refleksjach z praktyki w określonym zakresie czasowym czy przestrzennym.

Rozważania teoretyczne, uogólnienia odnoszące się do zbadanej zbiorowości oraz spostrzeżenia z praktyki mogą w różnym stopniu występować w poszczególnych opracowaniach. np. w pracy teoretycznej dane z badań empirycznych mogą być przytaczane jako przykłady ilustrujące omawiane kwestie¹. Dlatego w analizie należy odróżnić np. stwierdzenia o charakterze ogólnikowym czy intuicyjnym od uogólnień wyprowadzonych na podstawie badań empirycznych (uogólnień o różnym zasięgu) czy też od wniosków sformułowanych w procedurze dedukcji.

W przypadku prac opartych na badaniach empirycznych należy wziąć pod uwagę następujące sprawy: a) problematykę badań, b) hipotezy, c) zmienne, d) warunki, w jakich przeprowadzano badania, e) procedurę prowadzenia badań (strategie, metody, techniki), f) cechy badanych jednostek czy zbiorowości, g) uzyskane wyniki, h) wnioski wyprowadzone na podstawie tych wyników, i) interpretację wyników oraz kwestie dyskusyjne lub niewyjaśnione.

Uogólniając, należy zwrócić uwagę na to, czy i w jakim stopniu autorzy porównywanych prac podejmują próby syntezy i strukturyzacji wiedzy w danym obszarze rzeczywistości. Można przy tym kierować się choćby następującymi kryteriami - pytaniami:

a) na jakiej teorii (istniejącej - mniej lub bardziej rozwiniętej) opierają autorzy swoje wywody².

Należy podkreślić też, czy autorzy odwołują się do twierdzeń i hipotez danej teorii w celu wyjaśnienia badanych procesów, czy posługują się terminologią właściwą dla danej

¹ Z tego względu można rozróżniać prace o różnych wartościach naukowych.

² W publikacjach dydaktycznych mogą stawać choćby na gruncie psychologicznej teorii czynności (np. J. Kujawiński: Rola problemów otwartych w początkowym nauczaniu matematyki, Poznań 1982, IKNiBO; S. Słomkiewicz: Nauczanie algorytmiczne a psychologiczna teoria czynności. Warszawa 1972, PZWS) czy teorii wielostronnego nauczania i uczenia się (np. W. Okoń: Podstawy wykształcenia ogólnego, Warszawa 1967, PZWS; T. Lewowicki: Psychologiczne różnice indywidualne a osiągnięcia uczniów. Warszawa 1975, WSiP).

teorii, itd. Dzięki temu mogą być zauważone i sformułowane orientacje i tendencje w rozwoju wybranej dziedziny naukowo-badawczej,

b) jaki charakter mają celowo stawiane przez autorów problemy badawcze (czy problemy otwarte – dopełniające; czy problemy empiryczne – weryfikacyjne; czy dotyczą zagadnień innowacyjnych nie wyjaśnionych dotąd przez naukę czy też częściowo już potwierdzonych; czy problemy praktyczne, czy teoretyczno-praktyczne czy może praktyczno-teoretyczne itd.)³,

c) w jakim stopniu wyniki swoich badań czy analiz autor opracowania wiąże i konfrontuje z dotychczasowym dorobkiem nauki w tym zakresie⁴.

Wskazówki dodatkowe:

Po opracowaniu szkicu – struktury własnej pracy i analizie każdej publikacji dokonuje się porównań. Można wykonywać tę czynność biorąc pod uwagę kolejne kwestie merytoryczne – jedną po drugiej. Stwierdzając duże podobieństwo czy wręcz tożsamość stwierdzeń dotyczących tych samych kwestii, dochodzi się na ogół do upewnienia i uzasadnienia takiego wniosku.

Natomiast w sytuacjach, w których stwierdzone zostaną różnice, należy zastanowić się nad ich przyczynami, istotnością i rozbieżnością⁵.

Wskazane może być ponowne sprawdzenie i ponowienie analizy twierdzeń formułowanych przez autorów⁶.

Na podstawie wnikliwej analizy literatury oraz przemyśleń własnych, należy podjąć próby sformułowania własnych wniosków dotyczących opracowywanego zagadnienia.

³ Charakter problemu można określić na podstawie znajomości dorobku nauki w zakresie analizowanej problematyki. Podejmując badania i formułując problemy badawcze autor z pełną świadomością nie „wyważa otwartych drzwi” lecz kontynuuje pracę swoich poprzedników – ciągłość i zmiana w rozwoju nauk.

⁴ Jest to pytanie odnoszące się do ewaluacji publikacji ze względu na kryterium syntezy i uogólniania przez autora wiedzy w danym przedmiocie badań.

⁵ Przyczyn ewentualnych różnic można dopatrywać się m.in. w płaszczyźnie metodologicznej analizowanych opracowań. Różnice wyników badań mogą wiązać się z tym, że każdy z autorów badał zbiorowość w innym terenie, w innym czasie czy też o innych cechach (np. zróżnicowanie uczniów w klasie).

⁶ Może one są sformułowane bardzo precyzyjnie i tak znacznie uściślone, że należy sprowadzić je do pewnych specyficznych przypadków – np. dotyczą uczniów o szczególnych zainteresowaniach muzycznych, a czego mogliśmy nie zauważyć w dotychczasowej analizie porównawczej. Dokonując porównań trzeba mieć na uwadze m.in. to, że te same terminy mogą mieć u poszczególnych autorów różne znaczenie – i odwrotnie – za różnymi terminami może się kryć ta samo treść. Ponadto do porównań trzeba dobrać rzeczywiście porównywalne elementy, a więc np. sądy dotyczące kwestii u autora A i u autora B. Nie można zestawiać sądów dotyczących różnych kwestii.

2. WSKAZÓWKI DOTYCZĄCE REDAGOWANIA OPRACOWANIA

Szczególną uwagę proszę zwrócić na konstrukcję pracy – na układ poszczególnych części, akapitów i zdań. Powinien to być tekst spójny, bez licznych cytatów czy streszczeń, a zarazem bez przeskoków myślowych, bez zbędnych powtórzeń.

Poszczególne części pracy muszą być proporcjonalne – bez partii nadmiernie poszerzonych lub ujętych bardzo skrótowo w porównaniu z innymi.

Należy wyróżnić kolejne sekwencje treściowe i części opracowania – zwracając przy tym uwagę na elastyczne przechodzenie z poprzednich do kolejnych części składowych pracy.

3. KRYTERIA I WARUNKI ZALICZENIA OPRACOWANIA:

Ocena dostateczna - uchwycenie podstawowych podobieństw i różnic w treściach porównywanych publikacji, respektowanie większości dyrektyw odnoszących się do opracowań tego typu, praca napisana dość szczegółowo i starannie.

Ocena dobra – porównanie wieloaspektowe, podjęcie próby wyjaśnienia zauważonych różnic oraz sformułowania własnych wniosków dotyczących opracowywanego zagadnienia oraz dobra, przejrzysta konstrukcja pracy.

Ocena bardzo dobra – wszechstronna analiza porównawcza, wnikliwe wyjaśnienie zauważonych różnic oraz sformułowanie własnych wniosków oraz propozycji dotyczących wniesienia poprawek do opracowywanego zagadnienia – wnioski ewaluacyjne. Oryginalna oraz bardzo przejrzysta konstrukcja pracy.

Kalisz, styczeń 2008 r.